
Cyril a Metoděj výrazně formovali národní hnutí v 19. století, říká doktor Junek

Cyril a Metoděj výrazně formovali národní hnutí v 19. století, říká doktor Junek

Letos slavíme 1150 let od příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje na území Velké Moravy. Je jejich kult stále živý i v dalších zemích Evropy a zajímá odkaz slovanských bratrů vůbec ještě historiky? Na tyto i další otázky odpovídá vedoucí katedry středoevropských studií FF UK Mgr. Marek Junek, Ph.D.

Jak byste shrnul význam, který pro nás mají osobnosti Cyrila a Metoděje?

Konstantin, který přijal v Římě své kněžské jméno Cyril, a Metoděj byli pozváni v 9. století na Velkou Moravu a s sebou přinesli křesťanství. Tedy přinesli není tak úplně přesné. Na území střední Evropy samozřejmě v té době christianizace už probíhala a k nám se dostávala z tehdejší Východofrancké říše. Oni ho však přinesli v jazyce, kterému obyvatelé žijící v té době na území Velké Moravy rozuměli. Stali se tak tedy zakladateli slovanského písemnictví.

Jejich překlady církevních textů, ale i právnícká díla ovlivnily vývoj nejenom v českých zemích, ale v celé slovanské Evropě. Na tento vliv se pak navazovalo například v období národního obrození, protože již v úvodu k Proglasu se píše, jak důležité je mluvit národním jazykem.

Bratři Cyril a Metoděj přišli od Soluně. Češi už dnes ale Makedoncům příliš nerozumí...

K diferenciaci slovanských jazyků totiž došlo až v pozdějším období. Bratři tedy ve své době mohli vzít za základ nářečí, kterým se mluvilo v okolí Soluně, a vytvořit slovanské písmo, jež pak používali na území Velké Moravy. Rozdíly mezi jazyky v té době byly opravdu minimální.

Můžete vymezit, kam až v 9. století sahala území Velké Moravy?

Velká Morava se rozkládala zejména na území části Čech, Moravy, Slezska, Slovenska, Maďarska a části Rakouska. V 9. století patřila vedle Byzantské a Francké říše mezi významná mocenská centra.

Dovolme si malou spekulaci – kterým směrem by se ubíral vývoj na našem území, pokud by k nám Cyril s Metodějem nepřišli?

Podle mě by byl vývoj asi stejný. Můžeme říct, že příchod Cyrila s Metodějem byl jen určitým mocenským nástrojem, jímž se chtěla Velká Morava vymezit ze závislosti na Východofrancké říši. Jejich činy jsou samozřejmě nezpochybnitelné, ale Velká Morava by asi tak jako tak zanikla pod nájezdy Maďarů. My už nyní z dalšího vývoje víme, že velkomoravské mocenské centrum se následně přeneslo více na západ na území dnešních Čech a česká kultura dnes na tu moravskou ani příliš nenavazuje, protože slovanské písemnictví bylo v historii opravdu jen okrajovou záležitostí.

Připomínají si Cyrila a Metoděje tak silně i v jiných zemích?

Kult obou bratrů je rozšířen i v dalších slovanských zemích. Pokud si Českou republiku rozdělíme na Čechy a Moravu, tak už na Moravě je kult daleko silnější. Velmi silné postavení mají bratři na Slovensku – při rozvoji slovenského národního hnutí v 19. století byla právě kulturní tradice, která vycházela z Velké Moravy, důležitým stimulem. Slováci se na rozdíl od Čechů nemohli opřít o stát, a proto navazovali na odkaz Cyrila a Metoděje. Byli to právě Slováci, kdo vytvořil jedno z nejvýznamnějších děl k tomuto kultu – epos Cyrilometodiána, který napsal bernolákovec Ján Hollý a jenž patří k základům slovenské literatury v 19. století.

Velmi silný je kult i u Bulharů, což je dáno tím, že žáci Cyrila a Metoděje odešli právě na Balkán. Vliv Cyrila a Metoděje najdeme i v pravoslaví, takže se odkazy bratrů hojně připomínají na Ukrajině či v Rusku.

Jejich význam ostatně stvrdila i Evropská unie, která si je vybrala za patrony. Význam Cyrila a Metoděje totiž není pouze národní, jako mají u nás patroni svatý Václav nebo svatá Anežka, ale skutečně mezinárodní.

Je téma Cyrila a Metoděje pro historiky v dnešní době stále zajímavé?

Téma ještě uzavřené určitě není, stále se například pátrá po hrobu Metoděje. Víme, že zemřel někde na Velké Moravě, a o to, kde je pochován, se hlásí několik míst. Probíhá archeologický výzkum, rovněž i jazyk je důležitým předmětem zájmu lingvistů. Další otázkou zájmu je, jaký vliv měli oba bratři na formování národních hnutí v 19. století, jaké je jejich místo v současných církvích apod..

1150. výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu připomene konference nazvaná Cyrilometodějská tradice v 19. a 20. století, období rozkvětu i snah o umlčení, jež je součástí celonárodních cyrilometodějských oslav i projektu Dny lidí dobré vůle (www.velehrad.eu).

Kdy a kde: 3.–6. června, Vlastenecký sál Karolina

Hlavní témata konference:

- Vliv cyrilometodějské tradice na utváření národních identit
- Konstantin a Metoděj jako symboly odporu proti komunistickému (a fašistickému) režimu
- Cyrilometodějská tradice, církve a zbožnost v 19. a 20. století
- Odraz cyrilometodějské tradice v lidové kultuře a v lidové tradici

Program konference

Součástí konference je projekce seriálu filmu Cyril a Metoděj – Apoštolové Slovanů (5. 6. od 15.00)